

Gregor Ficko

**direktor GZS Zbornice gradbeništva
in industrije gradbenega materiala**

INTERVJU

Gradbena podjetja so v dokaj dobri kondiciji

Gradbeništvo je bilo, je in bo vedno drugi steber gospodarskega dela BDP, pravi Gregor Ficko, direktor GZS Zbornice gradbeništva in industrije gradbenega materiala (ZGIGM)

Darja Kocbek, foto: Tadej Kreft

Stanje v gradbenem sektorju je ta trenutek dokaj stabilno. Gradbena podjetja so v dokaj dobri kondiciji, velike težave imajo predvsem na področju kadrov in zaradi slabega reševanja zahtevkov zaradi razlik v ceni. »To v veliki meri najeda tudi akumulacijo podjetij in dobro vemo, da akumulacija ni namenjena pokrivanju teh stroškov, ampak obnavljanju in obnovitvi gradbene opreme,« nam je povedal Gregor Ficko, direktor GZS Zbornice gradbeništva in industrije gradbenega materiala (ZGIGM).

Govoriva o bistveno višjih podražitvah od 10 odstotkov?

Ja. Največja kriza je bila v prvi polovici lanskega leta, ko smo beležili skoke rasti cen gradbenih materialov od 25 do 600 odstotkov. Za 600 odstotkov so se recimo podražili bitumni. Konec lanskega leta in letos se je rast cen sicer umirila, je pa v primerjavi s stanjem pred vojno v Ukrajini še vedno zelo visoka. Problem so predvsem dolgoročne pogodbe za dolgotrajne projekte, ki so bile podpisane pred covidno krizo, v katerih niso upoštevane bistveno spremenjene okoliščine, do katerih je prišlo zaradi covida-19 in izbruha vojne v Ukrajini. Ne na izbruh epidemije ne na začetek vojne gradbeniki niso imeli vpliva. A trpijo oziroma finančno namesto države pokrivajo njune posledice. Glavna težava je namreč v tem, da se država, tam,

kjer je naročnik, dela, kot da se je to netiče. O tem je bilo že zelo veliko povedane in napisanega. V ZGIGM seveda vršimo pritisk na državne investitorje, da pristopijo k reševanju problema, se mi pa zdi, da ni toliko problem pri njih kot pri politiki, ki si je vzela neko diskrecijsko pravico in vse državne naročnike pri odločanju o teh zadevah blokira.

Gradbeniki niso imeli vpliva niti na izbruh epidemije niti na začetek vojne v Ukrajini, a trpijo oziroma finančno pokrivajo njune posledice namesto države.

Gre torej za državne projekte in državne naročnike?

Da, govorim o naročnikih, kot so Direkcija za infrastrukturo, Direkcija za vode, Dars, 2TDK, Stanovanjski sklad RS. To so vse družbe, ki so v 100-odstotni lasti države in delajo v imenu in za račun državnega proračuna.

Ali zasebni investitorji niso problem, ali spremembo okoliščin bolje razumejo?

Moram reči, da smo zelo presenečeni, da je zasebni sektor bolj odziven, je pa res, da je njegov delež pri investicijah v primerjavi z javnim veliko manjši. Razmerje med javnimi in zasebnimi investicijami se giblje nekje med 75-80 odstotkov proti

25-20 odstotkov. Zasebni investitorji, ki vlagajo predvsem v industrijske gradnje, kot so proizvodni objekti, ali zasebne stanovanjske projekte, so po podatkih, ki jih imamo s terena, bolj prožni kot državni naročniki. Na tej podlagi sklepam, da gre pri državi za politično špekuliranje, za njen subjektivni pogled, da aneksov zaradi podražitev pač ne bo, ker problema ne bomo reševali enako kot pri gradnji avtocestnega križa. Takšne izjave smo že slišali in so za davkoplačevalce zelo všečne. Pri tem je treba povedati, da so zdaj razlogi za podražitve povsem drugi. Z indeksi rasti cen gradbenih materialov, ki jih pripravlja in objavlja GZS, v Sloveniji razlike v ceni v gradbeništvu obračunavamo že več kot 50 let. Leta 1972 je takratno združenje gradbenih podjetij in proizvajalcev gradbenega materiala zaradi inflacije v Jugoslaviji začelo izdajati in beležiti rasti cen gradbenih materialov in izdelkov ter računati njihovo indeksno rast. Vse do začetka leta 2021 z uporabo teh indeksov ni bilo nobenih težav. Zakaj je to zdaj postalo politično vprašanje ali vprašanje, ki se rešuje s političnim namesto strokovnim jezikom, nam ni jasno. Že nekajkrat smo rekli, če ima država boljši ključ ali boljše rešitve za obračun rasti cen, lahko katero koli uporabi. Mi smo primerjali naše indekse z indeksi v osrednjem delu Evrope, v Avstriji, na Hrvaškem, v Italiji, v Nemčiji in ugotovili,

da so naši indeksi med najnižjimi. To so tudi javni naročniki že ugotovili.

Glede na razmerje, ki ste ga omenili, so državni projekti za gradbeni sektor ključni?

Res je, da so državne investicije za gradbeni sektor ključne, bi pa ob tem poudaril, da država ne financira javnih projektov zato, da bi vzdrževala gradbeništvo in ga ohranjala pri življenju, ampak zato, ker potrebujemo dobre ceste, kolesarske poti, sodobne železnice, ustrezno število domov za starejše, sodobne šole, bolnišnice. In te gradnje bodo seveda izvedla gradbena podjetja. Imamo kup infrastrukturnih in drugih projektov, pomembnih za uspešno delovanje družbe, ki bi morali biti končani že pred 15 leti. Zakaj niso, je vprašanje za izvršno oblast.

Kaj sektor gradbeništva pomeni za gospodarstvo države?

Vpliv gradbeništva na BDP je bil v zadnjih dveh letih v času obeh kriz, covidne in geopolitične, zelo dober. Gradbeništvo je lahko v času epidemije covida-19 zaradi specifičnih pogojev dela relativno normalno delovalo, ker so delavci na gradbiščih lahko bolj oddaljeni drug od drugega kot v zaprtih delovnih prostorih, veliko se dela tudi z gradbeno mehanizacijo. Če bi se v tem času ustavilo še gradbeništvo, bi bila gospodarska rast države bistveno slabša, kot je bila. Upam si trditi, da je gradbeništvo eden najzaslužnejših dejavnikov, ki je državi pomagal ohranjati kolikor toliko normalno gospodarsko stanje. Tudi multiplikativni učinki gradbeništva so zelo dobri. Panoga pokriva segmente od kemične industrije, kovinske industrije, predelovalne industrije, lesne industrije, do prehranske industrije, ko govorimo o prehranjevanju zaposlenih. Država bi se morala zavedati, da je gradbeništvo bilo, je in bo vedno drugi steber gospodarskega dela BDP, takoj za predelovalno industrijo.

Katere priložnosti za gradbena podjetja v Sloveniji prinaša zeleni prehod?

Energetska učinkovitost, krožno gospodarstvo in digitalizacija so tri ključna vprašanja, s katerimi se ne ukvarjamo samo v Sloveniji, ampak v celotni EU. Na

področju krožnega gospodarstva smo v začetnih korakih. Imamo zelo veliko možnosti za večkratno uporabo gradbenih materialov, ki nastajajo pri rušitvah, sanacijah objektov. To so betoni, kamniti materiali, asfalti. Problem pa je v tem, da imamo zelo rigidno zakonodajo na tem področju. Tudi tehnična regulativa, ki bi urejala tovrstne zadeve, ni pripravljena tako, kot bi morala biti oziroma za nekatere specifične primere sploh ni pripravljena. Gradbeništvo je eden najzaslužnejših dejavnikov, ki je v času epidemije Covida-19 državi pomagal ohranjati kolikor toliko normalno gospodarsko stanje.

Gradbeništvo je eden najzaslužnejših dejavnikov, ki je v času epidemije covida-19 državi pomagal ohranjati kolikor toliko normalno gospodarsko stanje.

Lahko navedete nekaj primerov?

Slovenija ima dve veliki odlagališči odpadnih avtomobilskih pnevmatik. V vseh razvitih državah pnevmatike razgrajujejo in jih vgrajujejo v asfaltne zmesi, tako dobimo elastične asfalte, ki so neprimerno trajnejši in kakovostnejši od klasičnih asfaltov. Pri nas tega vprašanja kljub skoraj 10-letnim pozivom gradbene in asfalterske

stroke še nismo regulatorno rešili. Drug primer so stranski proizvodi jeklarske industrije, kot je recimo žlindra. Tudi za njeno uporabo smo dali že niz predlogov, recimo, da bi jo začeli vgrajevati v voziščne konstrukcije, v asfaltne zmesi. Tudi tega vprašanja do zdaj še nismo rešili. Uporaba komunalnega blata je tretje veliko nerešeno vprašanje v Sloveniji. Francozi ga predelanega in razbremenjenega težkih kovin vgrajujejo v manj pomembne ceste, kot so na primer gozdne ceste. Odprto je še vedno tudi vprašanje polimerov, ki postajajo vedno večji problem, pa tudi večkratna uporaba opečnatih, betonskih in kamnitih gradbenih odpadkov. Na ZGIGM bi si želeli več prožnosti pri zakonodaji, ki bi dopuščala vnovično uporabo vseh omenjenih materialov, sicer bo to postalo v Sloveniji velik ekološki problem. Gradbeništvo je panoga, ki lahko uporabi ogromno teh materialov, pomembno pa je to urediti za vse gospodarske panoge, saj se bomo samo na tak način razbremenili tovrstnih odpadkov in v državi tako rešili kar nekaj okoljskih problemov. V Sloveniji imamo kar nekaj težav tudi z veljavnostjo rudarskih dovoljenj za gramoznice, ki se bodo konec letošnjega leta iztekla. To pomeni, da v kolikor njihovega problema ne uredimo, bomo ostali brez naravnih kamnitih materialov. Ali jih bomo začeli uvažati?

Kaj za gradbeni sektor pomeni digitalizacija?

Glede digitalizacije bi zadeve razdelil na štiri segmente. To so: gradbena projektiva, gradbena operativa oziroma gradbena podjetja, upravljavci in vzdrževalci. Vsi štirje procesi pri življenjski dobi projekta od rojstva do porušitve bodo morali biti digitalizirani. Najdlje smo prišli pri gradbeni projektivi. Zaradi prehoda s CAD na BIM tehnologijo se je večina projektantskih birojev s to tehnologijo zelo hitro spopadla in jo danes že v glavnem obvladuje. Na tem področju smo praktično enakovredni najrazvitejšim evropskim državam. Na področju gradbene operative so največja gradbena podjetja prav tako že začela izvajati procese digitalizacije od vodenja gradbenih procesov na gradbišču, proizvodnje posameznih obratov do upravljanja z gradbeno mehanizacijo, sinhronizacije vseh projektov oziroma vseh aktivnosti na gradbišču. Ta proces teče, a niti približno še ni v fazi, kot je recimo v gradbeni projektivi, a takšno raven razpona imajo tudi druge evropske države. Tukaj je Azija še daleč pred vsemi, zlasti Južna Koreja, Japonska in Kitajska. Opozoril bi, da se v manjših podjetjih bojijo, da stroškov prehoda na digitalne procese ne bodo mogli pokriti, zato bo tukaj vloga ministrstva za digitalno preobrazbo, ki bo moralo skupaj z gradbeno stroko razmisliti, kako bomo to reševali, zelo pomembna. V Evropi ta trenutek poteka ogromno projektov na področju digitalizacije, tudi naša zbornica sodeluje pri zelo velikem številu. Za to je na voljo tudi precej denarja. Tukaj vidim veliko priložnost tako za državni sektor, ministrstva kot tudi seveda za gospodarski sektor.

Skrb za lastno tehnično inteligenco bi morala biti ena od osnovnih paradigem države, ki da nekaj nase, na svoj razvoj.

Kateri so glavni izzivi za sektor gradbeništva v Sloveniji?

To so seveda galopirajoče cene, tako energentov kot gradbenih materialov, in pa seveda kadri - od nekvalificiranih, obrtniških do tehničnih in inženirskih.

Tretji izziv je posodobitev panoge, da bo čim bolj pripravljena stopila v zeleni krog krožnega gospodarstva. Četrty izziv ni vezan toliko na gradbeništvo, ampak bolj na državo, in sicer, kako ohranjati zlato gradbeno pravilo, ki ga je vlada na priporočilo GZS sprejela leta 2017. Zlato pravilo pomeni ohranjati gradnjo državne infrastrukture na linearni ravni, to je brez velikih oscilacij, ko gremo iz vrhuncev na dno, kot se je to dogajalo med leti 2008 in 2014. To je bil tudi eden od glavnih razlogov, da je velik del slovenskega gradbeništva takrat propadel. Če pogledamo nazaj, smo najprej panogo dejansko prekurili z ogromnimi investicijskimi vložki, predvsem v gradnjo avtocest, podjetja so se morala odločiti za ogromne investicije v gradbeno mehanizacijo in drugo opremo, ker je bilo s strani države obljubljeno nadaljevanje investicijskih projektov, predvsem na železnicah in državnih cestah. Potem pa je država za pet, šest let iz nam nerazumljivih vzrokov vse investicije popolnoma ustavila. In rezultat je bil za gradbeništvo katastrofalen, propadla so največja in tehnološko najbolj usposobljena gradbena podjetja. To so štirje ključni problemi, ki niso odvisni samo od panoge. Svoje bodo zato morala reči tudi pristojna ministrstva.

Kakšen je v Sloveniji sistem izobraževanja za kadre v gradbeništvu, kakšna je sploh kadrovska slika v panogi?

Zaradi pogroma nad panogo pred desetimi leti je interes za vpis na študij gradbeništva in tudi ostale poklice, povezane z gradbeništvom, popolnoma zamrl. Če smo še pred 30 leti imeli po 5 ali 6 razredov na tehničnih šolah ali po 200 vpisanih brucev v prvi letnik, je danes ta številka štirikrat manjša. V prihodnjih letih se bo upokojilo 2500 licenciranih gradbenih inženirjev, ki lahko izvajajo najzahtevnejše projekte, iz obeh gradbenih fakultet pa dobimo med 80 in 100 diplomantov na leto. To je eno tretjino tega, kar v Sloveniji potrebujemo. Kako bomo izvajali infrastrukturne projekte, ki jih potrebujemo? Brez inženirjev ne bo šlo. Skrb za lastno tehnično inteligenco bi morala biti ena od osnovnih paradigem države, ki da nekaj nase, na svoj razvoj.

Pri javnih naročilih se postavlja vprašanje, ali je prav, da so dela oddana tujim podjetjem?

Vse države v Evropi imajo svoje gradbeništvo kot panogo zaščiteno. Zelo težko je prodreti na tuje trge. Tega se javnost pri nas sploh ne zaveda, mi, ki pa se poklicno s tem ukvarjamo, pa to vemo. ■

